

О.В. Шенкаренко,
аспірант кафедри
управління охороною суспільного здоров'я ХарРІДУ НАДУ

СТРУКТУРНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

Розглянуто роль системи охорони здоров'я в забезпеченні належного рівня життя громадян, наведено об'єктивні та суб'єктивні причини, які заважають удосконаленню управлінської практики у цій сфері, надано стратегічні пріоритети розвитку медицини.

Ключові слова: система охорони здоров'я в Україні, Всесвітня організація охорони здоров'я, бюджетна модель охорони здоров'я, амбулаторно-поліклінічна і стаціонарна медична допомога, трансформаційні перетворення, стримання негативних тенденцій стану здоров'я населення, лікарні, відомчі лікарі.

Система охорони здоров'я відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні належного рівня життя громадян. Показник здоров'я людини є одним із чинників суспільного розвитку тієї чи іншої країни. Тому медичне забезпечення громадян – одна з найважливіших внутрішніх функцій сучасної держави.

Медична галузь є багаторівневою функціональною керованою системою, яка створена і використовується суспільством для здійснення всього комплексу соціальних і медичних заходів, що спрямовані на охорону та зміцнення здоров'я кожної людини та населення країни в цілому.

Слід зазначити, що система охорони здоров'я в Україні має велику кількість об'єктивних та суб'єктивних проблем, які заважають вдосконаленню управлінської практики у цій сфері. Так, за даними, наведеними фахівцями Лабораторії законодавчих ініціатив, Україна за інтегральним критерієм Всесвітньої організації охорони здоров'я (рівнем медичного забезпечення) знаходиться на 60-му місці у світі, за витратами на охорону здоров'я в розрахунку на одного жителя Україна посідає 111-те місце серед 191 країни світу та 8-ме місце серед країн СНД. У той же час в Україні на 100 тис. населення країни припадає 455 лікарів, що є одним з найвищих показників у світі [6].

Таким чином, можна погодитися зі ствердженням про те, що протягом багатьох років розвиток вітчизняної системи охорони здоров'я відзначався екстенсивним характером, який полягав у постійному збільшенні кількості стаціонарних ліжок і лікарів. До ключових проблем, вирішення яких сприятиме оптимізації системи державного управління охороною здоров'я України, сучасні автори також відносять недостатнє фінансування галузі й нераціональне використання наявних коштів, диспропорцію в розвитку амбулаторно-поліклінічної і стаціонарної медичної допомоги, незадовільні зв'язок і наступність в їх наданні [4].

Як влучно зазначив О. Смотров, донедавна система охорони здоров'я в Україні відповідала бюджетній моделі охорони здоров'я, для якої пріоритетними були владні способи регулювання переважної кількості правовідносин, пов'язаних з організацією й наданням медичної допомоги населенню. На цьому тлі механізм вирішення проблеми гарантування якісної й ефективної медичної допомоги не може повною мірою відповідати потребам сьогодення і задовольняти інтереси як громадян, так і суб'єктів надання медичної допомоги [5]. При цьому система управління медичною галуззю в Україні значною мірою успадкована від часів Радянського Союзу, в ній існує чітка ієрархія та обмеження повноважень щодо вироблення політики охорони здоров'я на регіональному та муніципальному рівнях.

До системи органів державного управління охорони здоров'я входять Кабінет Міністрів України, Міністерство охорони здоров'я України, Рада міністрів АРК, місцеві державні адміністрації (управління охорони здоров'я обласних державних адміністрацій, відділи охорони здоров'я районних державних адміністрацій).

Кабінет Міністрів України організує розробку та здійснення комплексних і цільових програм; створює економічні, правові та організаційні механізми, що стимулюють ефективну діяльність у галузі охорони здоров'я; укладає міжурядові угоди та координує міжнародне співробітництво з питань охорони здоров'я, а також у межах своєї

компетенції здійснює інші повноваження, покладені на органи виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

Спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я є Міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України). До основних завдань МОЗ України належать: розробка пріоритетних напрямків діяльності національної служби охорони здоров'я; забезпечення гарантованого рівня кваліфікованої медичної допомоги населенню установами охорони здоров'я всіх форм власності; здійснення заходів щодо розвитку профілактичного напрямку в охороні здоров'я населення; формування здорового способу життя; забезпечення надання державними установами охорони здоров'я загальнодоступної, як правило, безкоштовної, висококваліфікованої медичної допомоги населенню; розробка прогнозу та показників розвитку національної служби охорони здоров'я, пов'язаних зі змінами власності; охорона материнства і дитинства та ін.

Для вирішення найважливіших завдань діяльності і розвитку охорони здоров'я у МОЗ України створюється колегія, рішення якої проваджуються в житті наказами Міністра.

Рада міністрів АРК і місцеві державні адміністрації реалізують державну політику в галузі охорони здоров'я в межах своїх повноважень. Так, місцеві державні адміністрації здійснюють загальне керівництво закладами охорони здоров'я, які перебувають у сфері їх управління, їх матеріально-фінансовим забезпеченням, організують роботу медичних закладів по наданню медичної допомоги населенню, здійснюють заходи щодо попередження інфекційних захворювань, епідемій, епізоотій та їх ліквідації тощо.

Державні функції в галузі охорони здоров'я здійснюють також інші органи, які мають у своєму віданні установи охорони здоров'я. До таких органів, зокрема, належать Міноборони України, МВС України, Служба безпеки України, Мінтранс України. Ці органи визначають структуру управління відомчими установами охорони здоров'я.

Виконання основних принципів державної політики у сфері організації виробництва лікарських засобів і забезпечення цією продукцією населення та закладів охорони здоров'я покладено на МОЗ України.

Органи місцевого самоврядування беруть активну участь у реалізації державної політики в галузі охорони здоров'я населення. Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначається, що до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у цій сфері входять: управління установами охорони здоров'я, які належать територіальним громадам або передані їм, організація їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організація медичного обслуговування в закладах освіти, культури, фізкультури та спорту, оздоровчих установ, що належать територіальним громадам; забезпечення в межах наданих їм повноважень доступності та платності медичного обслуговування на відповідній території; забезпечення згідно із законом розвитку всіх видів медичного обслуговування, розвитку та вдосконалення мережі лікувальних закладів усіх форм власності, визначення потреб у підготовці спеціалістів для них, організація роботи по підвищенню кваліфікації кадрів; забезпечення відповідно до законодавства пільгових категорій населення ліками та виробами медичного призначення; реєстрація згідно із законодавством статутів (положень) розміщених на відповідній території установ охорони здоров'я незалежно від форм власності; внесення пропозицій у відповідні органи щодо ліцензування індивідуальної підприємницької діяльності у сфері охорони здоров'я [1; 2].

Безпосередню охорону здоров'я населення забезпечують санітарно-профілактичні, лікувально-профілактичні, фізкультурно-профілактичні, санаторно-курортні, аптечні, науково-медичні та інші заклади охорони здоров'я.

Систему медичних закладів, створену за радянських часів, все ще не оптимізовано відповідно до кількості населення та його попиту на медичні послуги. До закладів охорони здоров'я належать лікарні, поліклініки, спеціалізовані диспансери, пологові будинки, санітарно-епідеміологічні

центри, станції швидкої медичної допомоги, медико-санітарні частини установ і закладів та ін.

Базовою ланкою практичної медицини є лікарні. За галузевою належністю можна виділити відомчі лікарні та лікарні, що входять до системи МОЗ України; за територіальною ознакою – районні, міжрайонні, міські, обласні лікарні [1].

Проте в умовах монопольного панування державної власності на заклади охорони здоров'я і централізованої адміністративно-командної системи управління в цій сфері заклад охорони здоров'я є підрозділом системи охорони здоров'я, який здійснює свою діяльність відповідно до чисельних відомчих нормативно-правових актів та забезпечує виконання планових завдань тощо [3]. Ураховуючи те, що переважна більшість закладів охорони здоров'я були створені відповідними органами державної влади і лише в останні роки почали з'являтися медичні заклади, засновані громадянами та юридичними особами [3], можна дійти висновку, що вказана негативна особливість управління охороною здоров'я в Україні ще не є подоланою.

Існуюча потреба у спрямованості теорії та практики державного управління на реформування сфери охорони здоров'я в Україні зумовлює оновлення механізмів державного управління галуззю, вимагає наукового обґрунтування та практичного впровадження нових методів управління, які б концентрували зусилля органів державної влади на розв'язанні протиріч і усуненні невідповідностей між фактичними потребами населення в медичній допомозі та послугах і реальними можливостями системи охорони здоров'я щодо якісного задоволення цих потреб в умовах трансформаційних перетворень [4].

Таким чином, аналізуючи ситуацію в цілому, що склалася в охороні здоров'я, слід зазначити, що на сьогодні є необхідним вжиття певних управлінських та організаційних заходів на державному, регіональному

рівнях та на місцях, що повинні привести до стримання негативних тенденцій стану здоров'я населення.

При цьому основні організаційні заходи з боку МОЗ та інших органів виконавчої влади, які реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я повинні бути спрямовані на такі дії:

- посилення профілактичної складової охорони здоров'я;
- поширення інформації про здоровий спосіб життя;
- розвиток первинної ланки надання медичної допомоги;
- зміцнення ресурсного потенціалу медичної галузі;
- підвищення якості надання медичних послуг.

Список використаних джерел

1. Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров'я” від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // ВВР України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
2. Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо реформування системи охорони здоров'я населення” від 6 грудня 2005 р. № 1694/2005 // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 49. – Ст. 3054.
3. *Гладун З.* Заклад охорони здоров'я: основи правового статусу // Право України. – 2003. – № 6. – С. 56 – 62.
4. *Долот В.Д.* Державне управління стаціонарною медичною допомогою в Україні: стан і тенденції розвитку : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. / Нац. акад. державного управління при Президентові України. – К., 2006 – 21 с.
5. *Смотров О.І.* Договір щодо надання медичних послуг : автореф дис. ... канд. юрид. наук / Нац. університет внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18 с.
6. Сайт Лабораторії законодавчих ініціатив. – Режим доступу : <http://parlament.org.ua>

Shenkarenko O.V. Structured-organizing aspects of Public Health System management in Ukraine.

The article considers the Protecting System's role in providing of proper living people's standard, shows objective and subjective causes which prevent from managing improving practice in this sphere, and gives strategic priorities of medicine development.

Key words: the system of health protection is in Ukraine, Worldwide organization of health protection, budgetary model of health protection, ambulatory polyclinic and stationary medicare, transformations of transformations, prohibitions of negative tendencies of the state of health of population, hospital, doctors of departments.

Шенкаренко А.В. Структурно-организационные аспекты управления системой здравоохранения в Украине.

Роль системы здравоохранения рассматривается в обеспечении надлежащего стандарта проживания граждан, объективные и субъективные причины, которые мешают совершенствованию административной практики в этой сфере, предложено, стратегические приоритеты развития медицины.

Ключевые слова: система здравоохранения в Украине, Всемирной организации здравоохранения, бюджетная модель здравоохранения, амбулаторно-поликлиническая и стационарная медицинская помощь, преобразования преобразований, сдерживания отрицательных тенденций государства здоровья населения, больницы, докторов отделов.